

De Staat van Zoetermeer Wijkanalyse

Bureau Louter

Auteurs:

Peter Louter

Pim van Eikeren

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Contactpersonen bij opdrachtgever: Jeffrey de Haas

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www.bureaulouter.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Louter.

Verwijzing naar resultaten uit dit onderzoek is toegestaan, mits voorzien van een duidelijke bronvermelding, namelijk: 'Bureau Louter (2023) Wijkanalyse Zoetermeer'

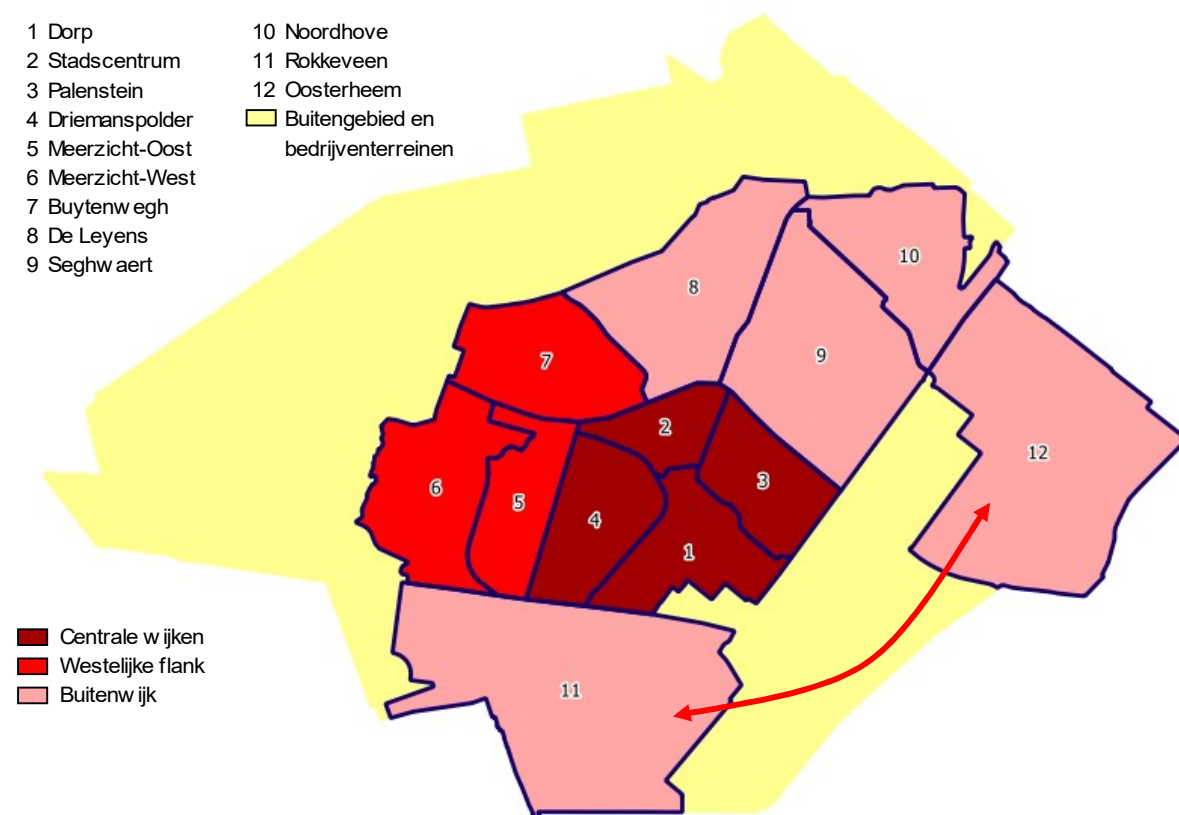
Inhoud

1	Inleiding	1
2	Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau	3
3	Profiel Brede Welvaart op wijkniveau	8
4	Subjectieve beoordeling omgeving op wijkniveau	10
5	Verschillen in voorzieningenniveau tussen wijken	15

1 Inleiding

Naast de Staat van Zoetermeer op gemeentelijk niveau wenst de gemeente ook inzicht in de 'staat van de wijken'. Voor een breed spectrum aan indicatoren zijn daarom scores bepaald voor de wijken in Zoetermeer, veelal in vergelijking tot andere wijken in Nederland. Binnen Zoetermeer zijn sommige wijken nog onderverdeeld naar hun onderliggende buurten. Totaal zijn er zeven wijken in Zoetermeer met minstens 500 inwoners, maar hier wordt uitgegaan van twaalf gebieden: enerzijds hele wijken, maar anderzijds buurten. Gemakshalve zullen deze twaalf gebieden, die in overleg met de gemeente Zoetermeer zijn geselecteerd, verder worden aangeduid als 'wijken'. In figuur 1.1 staat de gebiedsindeling. Geel weergegeven zijn buitengebieden en bedrijventerreinen. Daar woont slechts een klein deel van de bevolking van Zoetermeer. In tabel 1.1 staan het aantal inwoners en het landoppervlak per gebied.

Figuur 1.1 Indeling in twaalf 'wijken' in Zoetermeer

Buitengebieden en bedrijventerreinen leveren bijna de helft van het landoppervlak, maar een aandeel in het aantal inwoners van slechts 0.7%. Het Stadscentrum is de wijk met het kleinste aantal inwoners, maar kent tevens de hoogste bevolkingsdichtheid. Rokkeveen en Oosterheem leveren van de twaalf wijken zowel het grootste aandeel in het oppervlak als in de bevolking.

Er is gewerkt met zo recent mogelijke gegevens. Voor de gegevens over de gezondheid van de inwoners betreft dit bijvoorbeeld het jaar 2020.

Tabel 1.1 Inwoners en landoppervlak per wijk

Wijk	Landoppervlak (km2)	Inwoners (2021)	Inwoners (2022)	Bevolkingsdichtheid 2021	Bevolkingsdichtheid 2022
1 Dorp	1.00	5005	4985	5005	4985
2 Stadscentrum	0.52	4560	4675	8769	8990
3 Palenstein	0.87	4765	5050	5477	5805
4 Driemanspolder	1.03	6405	6375	6218	6189
5 Meerzicht-Oost	0.88	6055	6050	6881	6875
6 Meerzicht-West	1.41	9400	9445	6667	6699
7 Buytenwegh	1.26	10335	10380	8202	8238
8 De Leyens	1.67	9350	9340	5599	5593
9 Seghwaert	2.24	16310	16185	7281	7225
10 Noordhove	1.28	8465	8490	6613	6633
11 Rokkeveen	3.67	20450	20610	5572	5616
12 Oosterheem	3.49	23290	23355	6673	6692
Buitengebied/bedrijventerreinen	15.10	877	820	58	54
Zoetermeer	34.42	125267	125760	3639	3654

De 'prestaties' van de wijken in Zoetermeer zijn in perspectief geplaatst door te vergelijken met andere wijken in Nederland. Om als wijk geselecteerd te worden, moet voor alle jaren sinds 2018 sprake zijn van minstens 500 inwoners en moeten gegevens over alle indicatoren beschikbaar zijn. Op basis van de scores van wijken van Zoetermeer ten opzichte van alle geselecteerde wijken in Nederland zijn rapportcijfers opgesteld.

Bij de bespreking van de resultaten wordt soms gebruik worden gemaakt van een globale driedeling van Zoetermeer, namelijk in de 'centrale wijken' (Dorp, Stadscentrum, Palenstein en Driemanspolder), de 'westelijke flank' (Meerzicht-Oost, Meerzicht-West en Buytenwegh) en de 'buitenwijken' (De Leyens, Seghwaert, Noordhove, Rokkeveen en Oosterheem). Bij de buitenwijken geldt daarbij nog dat Noordhove en vooral Rokkeveen en Oosterheem van een wat recenter datum zijn dan de meer centraal gelegen wijken Seghwaert en De Leyens. De wijken in de westelijke flank liggen weliswaar niet centraal binnen Zoetermeer, maar zijn wel wat 'ouder' dan de buitenwijken en kennen ook minder hoge sociaal-economische prestaties.

Achtereenvolgens wordt in paragraaf 2 tot en met 5 ingegaan op:

- Indicatoren uit de Monitor Sociaal-Economische Prestaties, voor zover die (voor een recent tijdstip) beschikbaar zijn voor wijken. Dat is voor 16 van de 27 indicatoren het geval.
- Indicatoren uit het Profiel Brede Welvaart die (voor een recent tijdstip) beschikbaar zijn voor wijken. Dat blijkt zo te zijn voor de 'baankansen', voor de 'materiële welvaart' (gebaseerd op wat andere indicatoren dan voor de gemeentelijke scores) en voor 'gezondheid'. Voor andere thema's binnen brede welvaart zijn slechts incidenteel gegevens beschikbaar. Dit geeft dus geen breed en representatief beeld voor het thema. De indicatoren voor die andere thema's waarvoor gegevens beschikbaar zijn, maken veelal tevens onderdeel uit van de woonaantrekkelijkheid. De detaillering van de Monitor Brede Welvaart is dus slechts gedeeltelijk mogelijk.
- De woonaantrekkelijkheid op basis van subjectieve oordelen. Dat is gebaseerd op een specifiek ten behoeve van dit onderzoek gehouden enquête binnen het burgerpanel van Zoetermeer. Daarvoor zijn geen ontwikkelingen in de tijd beschikbaar en kunnen de wijken in Zoetermeer ook niet worden vergeleken met andere wijken in Nederland.
- Verschillen in voorzieningenniveau tussen wijken.

2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau

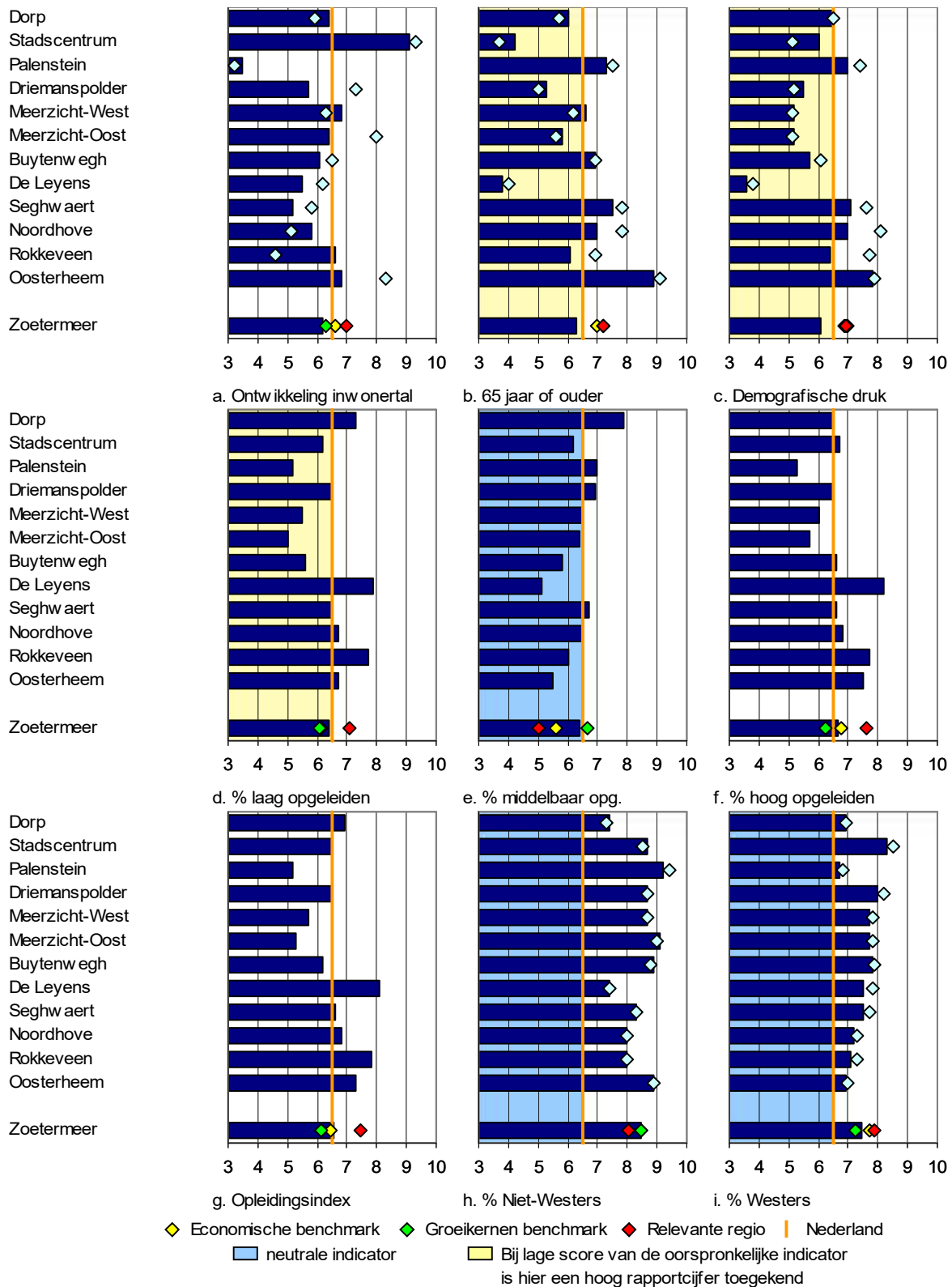
In tabel 2.1 staan de zestien indicatoren uit de Monitor Sociaal-Economische Prestaties waarvoor recente gegevens op wijkniveau beschikbaar zijn. Aangegeven zijn het meest recente jaar en de 'status' per indicator. Voor de meeste indicatoren kunnen de scores worden beoordeeld in de zin van 'gunstig' of 'ongunstig'. Dat geldt bijvoorbeeld voor een hoog gemiddeld inkomen of juist voor een laag percentage bijstandsgerechtigden. Andere indicatoren worden als 'neutraal' beschouwd. Dat geldt voor het aandeel van Westerse respectievelijk niet-Westerse allochtonen in de bevolking en voor het aandeel middelbaar opgeleiden in de beroepsbevolking. Voor de indicatoren percentage 65-plussers (de 'vergrijzingsgraad'), demografische druk, percentage laag opgeleiden in de beroepsbevolking, percentage WW'ers en percentage bijstandsgerechtigden worden lage scores als 'gunstig' beoordeeld. Bij de overige indicatoren wordt een hoge score als 'gunstig' beschouwd.

Tabel 2.1 *Indicatoren Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau*

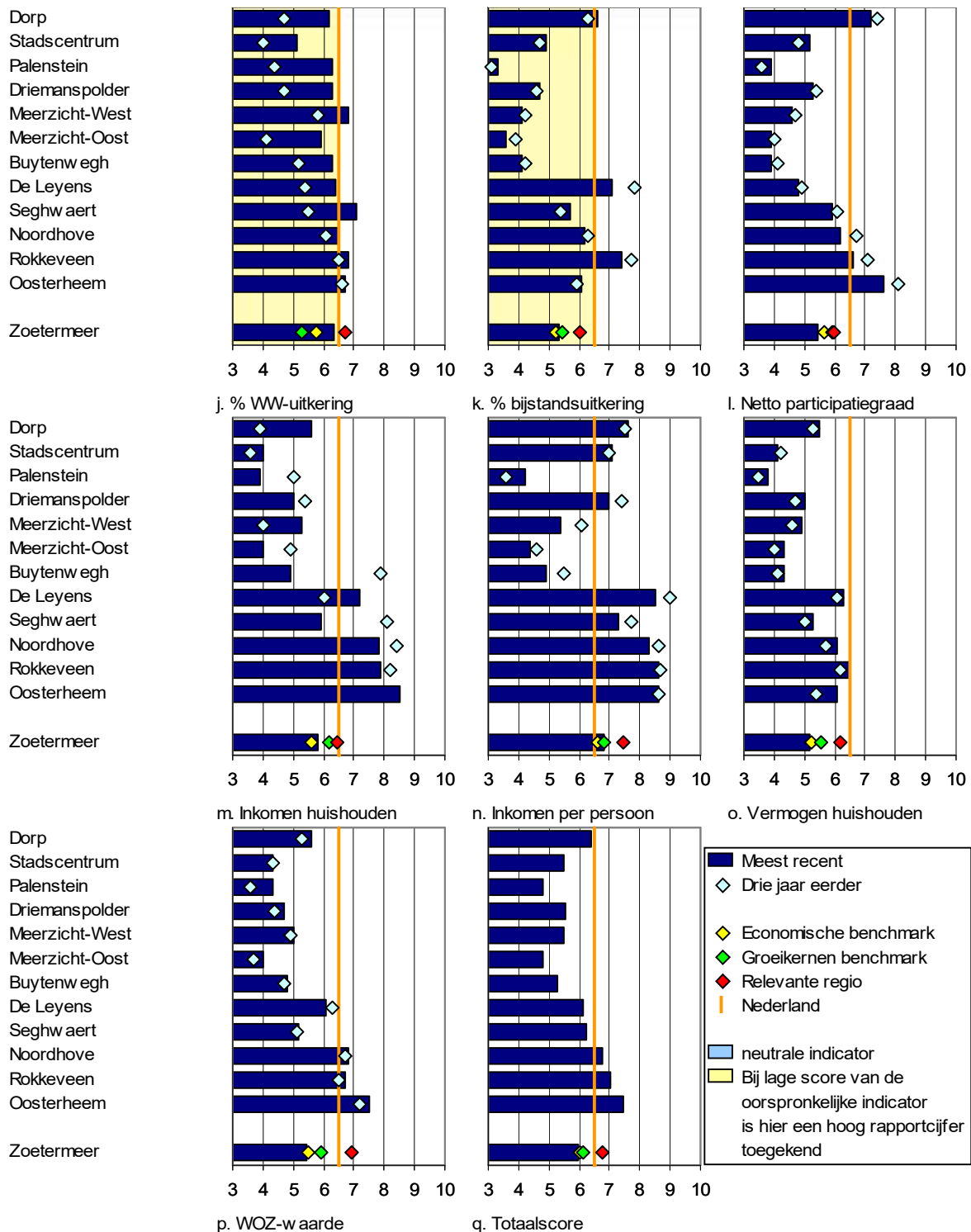
Indicator	Jaar	Type indicator
Ontwikkeling inwonertal	2019-2022	Hoog is gunstig
% inwoners 65 jaar of ouder	2022	Laag is gunstig
Demografische druk	2022	Laag is gunstig
% laag opgeleiden in beroepsbevolking	2020	Laag is gunstig
% middelbaar opgeleiden in beroepsbevolking	2020	Neutraal
% hoog opgeleiden in beroepsbevolking	2020	Hoog is gunstig
Opleidingsindex beroepsbevolking	2020	Hoog is gunstig
% niet-Westerse allochtonen in bevolking	2022	Neutraal
% Westerse allochtonen in bevolking	2022	Neutraal
% inwoners 15-64 jaar met WW-uitkering	2021	Laag is gunstig
% inwoners 15-64 jaar met bijstandsuitkering	2021	Laag is gunstig
Netto participatiegraad	2020	Hoog is gunstig
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	2021	Hoog is gunstig
Gemiddeld inkomen per persoon	2021	Hoog is gunstig
Gemiddeld vermogen per huishouden	2021	Hoog is gunstig
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	2021	Hoog is gunstig

In figuur 2.1 staan de resultaten per indicator en voor een totaalscore. Die totaalscore is opgebouwd uit elf indicatoren. Niet meegeteld in de totaalscore zijn de percentages Westerse en niet-Westerse allochtonen en de aandelen van de drie opleidingsniveau (die al worden samengevat in de 'opleidingsindex'). In figuur 2.2 staat de totaalscore nogmaals, maar deze keer zonder de score op opleidingsindex (omdat daarvoor geen score uit het verleden bekend is). Zonder de opleidingsindex kan echter wel de ontwikkeling in score tussen 2018 en 2021 worden bepaald (gebaseerd op tien in plaats van elf indicatoren). Naast het nationaal gemiddelde (de oranje streep ter hoogte van 6.5) staan tevens de gemiddelde scores voor de wijken in de twee benchmarks en de relevante regio in de figuur (bij de totaalscore voor Zoetermeer). Daaruit kan worden afgeleid of wijken in Zoetermeer hoger of lager scoren dan het gemiddelde voor de wijken in de regio en de twee benchmarks. De drie 'neutrale' indicatoren zijn weergegeven met een blauwe achtergrond, de vijf indicatoren waarvoor een lage score als gunstig moet worden beschouwd (en waarvoor de scores daarom zijn omgedraaid) met een gele achtergrond. Naast de scores per individuele wijk zijn tevens totaalscores voor Zoetermeer opgenomen in de figuren. Het gaat daarbij om de ongewogen gemiddelde scores voor de twaalf wijken. Ook bij de twee benchmarks en de relevante regio zijn de omgewogen scores bepaald voor alle wijken die er binnen vallen. Het gemiddelde over alle wijken in Nederland is altijd 6.5.

Figuur 2.1 Resultaten Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau

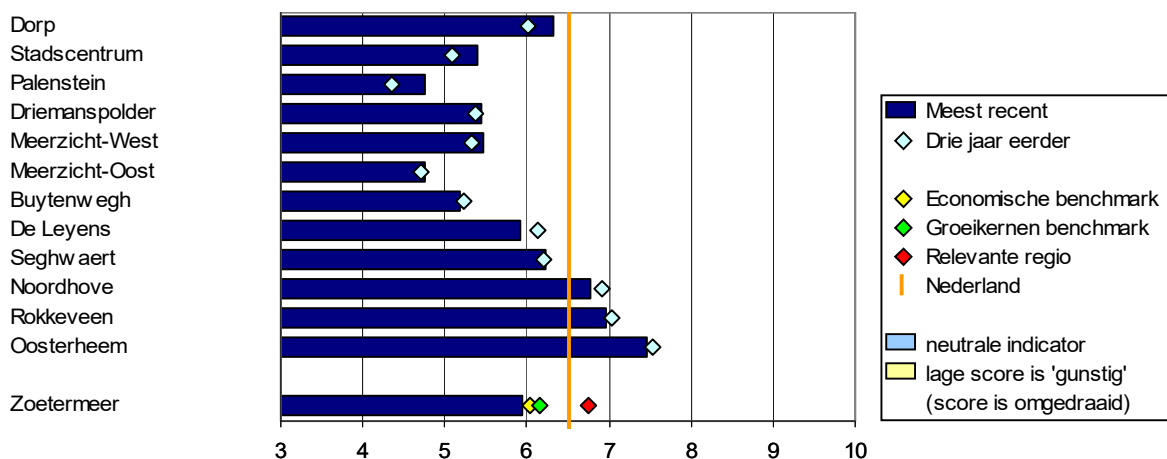
Figuur 2.1 Resultaten Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau, vervolg

Toelichting: Bij 'ontwikkeling inwoners' heeft 'drie jaar eerder' betrekking op de ontwikkeling in de periode 2016-2019.

Voor de totaalscore (zie figuur 2.1q en figuur 2.2) blijft Zoetermeer iets achter bij de beide benchmarks, die exact gelijk scoren. Voor de relevante regio resulteert een gemiddelde (ongewogen) score over de wijken die boven het nationaal gemiddelde ligt. Van de twaalf wijken in Zoetermeer zijn het de 'jongere' buitenwijken in het oosten en zuiden die het hoogst scoren (Oosterheem, Rokkeveen en Noordhove). Dorp scoort rond het nationaal gemiddelde en De Leyens en Seghwaert (de twee 'oudere' buitenwijken) er iets onder (maar wel boven het gemeentelijk gemiddelde). Wat oudere wijken als Palenstein, Meerzicht-Oost en Buytenwegh leveren de laagste score op de sociaal-economische prestaties in Zoetermeer. Alle vier 'centrale wijken' realiseerden een verbetering op de score tussen 2018 en 2021 (vooral Dorp). Voor de westelijke flank was het beeld wisselend, terwijl voor de buitenwijken vooral sprake was van een lichte terugval op de score (overigens wel vanaf een relatief hoog niveau). Dat geldt bijvoorbeeld voor Noordhove.

Figuur 2.2 Totaalscore Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau

In de figuren 2.1a, 2.1b en 2.1c staan demografische ontwikkelingen. De bevolkingsontwikkeling bleef in Zoetermeer in de periode 2018-2021 iets achter bij het nationaal gemiddelde en bij de referentiegebieden. Tussen wijken bestaan grote onderlinge verschillen. In Palenstein (sloop van woningen) viel het aantal inwoners terug, Stadscentrum (onder andere transformatie van kantoren naar woningen) groeide. Ook Oosterheem, Rokkeveen en Meerzicht-West ontwikkelden zich bovengemiddeld.

Gemiddeld kennen de wijken in Zoetermeer inmiddels een iets sterkere vergrijzingsgraad (inwoners van 65 jaar of ouder - zie figuur 2.1b) en meer demografische druk (zie figuur 2.1c) dan de gemiddelde wijk in Nederland en ook dan het gemiddelde in de drie referentiegebieden. Er bestaan hier weer grote verschillen tussen de wijken, die met name samenhangen met de voornaamste bouwperiode. Oosterheem kent een veel lagere vergrijzingsgraad dan het Stadscentrum en De Leyens. De demografische druk is in Stadscentrum minder ongunstig dan de vergrijzingsgraad. In Stadscentrum is weliswaar het aantal jongeren sterk gestegen (specifieke woningbouw voor jongeren en starters), maar daar wonen relatief weinig gezinnen met jonge kinderen. En jonge kinderen bepalen samen met het aantal senioren de mate van demografische druk. De totaalscore voor De Leyens (zie figuur 2.1q) wordt met name negatief beïnvloed door deze demografische indicatoren.

De aandelen laag opgeleiden (waarbij de scores zijn omgedraaid, zodat een laag aandeel in een hoge score resulteert), middelbaar opgeleiden en hoog opgeleiden onder de beroepsbevolking (de figuren 2.1d, 2.1e en 2.1f) maken duidelijk dat Zoetermeer rond het nationaal gemiddelde scoort, met een licht bovengemiddeld cijfer voor het aandeel hoog opgeleiden. Vooral de buitenwijken De Leyens, Rokkeveen en Oosterheem scoren gunstig wat betreft de aandelen hoog opgeleiden en laag opgeleiden (een laag aandeel) in de beroepsbevolking. Palenstein en Meerzicht-Oost scoren juist minder gunstig. Dat wordt ook zichtbaar via de 'opleidingsindex' die is berekend op basis van de aandelen laag, middelbaar en hoog

opgeleiden in de beroepsbevolking (zie figuur 2.1g). Het gemiddelde voor de Zoetermeerse wijken ligt daarvoor iets boven het nationaal gemiddelde en het gemiddelde voor de economische benchmark en wat ruimer boven het gemiddelde van de groeikernenbenchmark, maar blijft wel achter bij het regionaal gemiddelde. De Leyens is de wijk met het hoogste gemiddelde opleidingsniveau in Zoetermeer, gevolgd door Rokkeveen, en Oosterheem. Het laagst scoren Meerzicht-Oost, Palenstein en Meerzicht-West. De buitenwijken scoren hier gunstiger dan de westelijke flank, in de centrale wijken is het beeld wisselend.

Het aantal niet-Westerse allochtonen ligt in de gemiddelde Zoetermeerse wijk ruim boven het nationaal gemiddelde (zie figuur 2.1h). Met de drie referentiegebieden zijn de verschillen veel kleiner. Elke wijk in Zoetermeer scoort bovengemiddeld. Het hoogste aandeel kennen Palenstein, Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Oosterheem, het laagste Dorp en De Leyens. Ook het aandeel Westerse allochtonen ligt in de gemiddelde Zoetermeerse wijk boven het nationale wijkgemiddelde (zie figuur 2.1i). Zoetermeer scoort daarmee iets hoger dan de gemiddelde wijk in de groeikernenbenchmark en iets lager dan de gemiddelde wijk in de economische benchmark en de relevante regio. Ook hier scoren alle Zoetermeerse wijken boven de gemiddelde wijk in Nederland, maar levert Palenstein niet het hoogste, maar juist het laagste aandeel. De nummer één in Zoetermeer op dit gebied is Stadscentrum.

Voor alle drie arbeidsmarktindicatoren (zie figuur 2.1j, 2.1k en 2.1l) blijft de gemiddelde Zoetermeerse wijk achter bij de gemiddelde Nederlandse wijk: het percentage inwoners met een WW- of bijstandsuitkering is dus hoog in Zoetermeer en het deel van de bevolking dat werkt laag. Met uitzondering van de relevante regio wat betreft het percentage WW'ers blijven ook de prestaties van de drie referentiegebieden overigens achter bij het nationaal gemiddelde, maar veelal in mindere mate dan voor Zoetermeer. Gunstiger scores dan nationaal gemiddeld zijn er voor Dorp en Rokkeveen wat betreft het WW-percentage, opnieuw Dorp en Rokkeveen, maar vooral De Leyens wat betreft het percentage bijstandsgerechtigden en Oosterheem en Dorp (en enigszins Rokkeveen) wat betreft de netto participatiegraad. Met name Dorp en Rokkeveen en in wat mindere mate Oosterheem scoren dus gunstig op deze arbeidsmarktindicatoren. Zeer ongunstig scoort Palenstein en in wat mindere mate Stadscentrum, Meerzicht-Oost en Buytenwegh.

Op de drie welvaartsindicatoren scoort de gemiddelde Zoetermeerse wijk iets boven het nationaal gemiddelde (inkomen per inwoner; figuur 2.1n), iets daaronder (inkomen per huishouden; figuur 2.1m) of ruim daaronder (het vermogen per huishouden; figuur 2.1o). De scores liggen voor Zoetermeer in dezelfde orde van grootte als voor de twee benchmarks, maar blijven achter bij de prestaties van de relevante regio. De Leyens, Noordhove, Rokkeveen en Oosterheem (buitenwijken), scoren bovengemiddeld op het inkomen per huishouden en wat het inkomen per persoon betreft geldt dat ook voor Dorp, Stadscentrum, Driemanspolder en Seghwaert. Het laagst scoort Palenstein, gevolgd door de drie wijken in de westelijke flank (Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Meerzicht-West). Voor het vermogen van huishoudens is het beeld duidelijk anders. Daarvoor scoren alle wijken benedengemiddeld, met de hoogste scores nog voor Rokkeveen en De Leyens. Hier speelt een rol dat het vermogen uit eigen woningbezit (na aftrek van schulden) voor Zoetermeer (en ook voor veel andere groeikernen) laag is. Palenstein scoort weer het laagst, gevolgd door Meerzicht-Oost, Stadscentrum en Buytenwegh.

De WOZ-waarde van woningen wordt bepaald door de gemiddelde omvang van woningen en door de gemiddelde vierkante meterprijs. De gemiddelde Zoetermeerse wijk kent een ruim lagere WOZ-waarde dan de gemiddelde Nederlandse wijk. Dat geldt ook voor de twee benchmarks, maar niet voor de relevante regio. Zoetermeer scoort ruim lager dan gemiddeld in de regio. De 'duurste' woningen staan in Oosterheem, gevolgd door andere buitenwijken, namelijk Noordhove, Rokkeveen en De Leyens. Op enige afstand daarvan volgen Dorp en Seghwaert. De laagste gemiddelde WOZ-waarde kennen Meerzicht-Oost, Palenstein en Stadscentrum. Dat Stadscentrum een lage gemiddelde WOZ-waarde kent, komt mogelijk omdat daar gemiddeld kleine woningen staan.

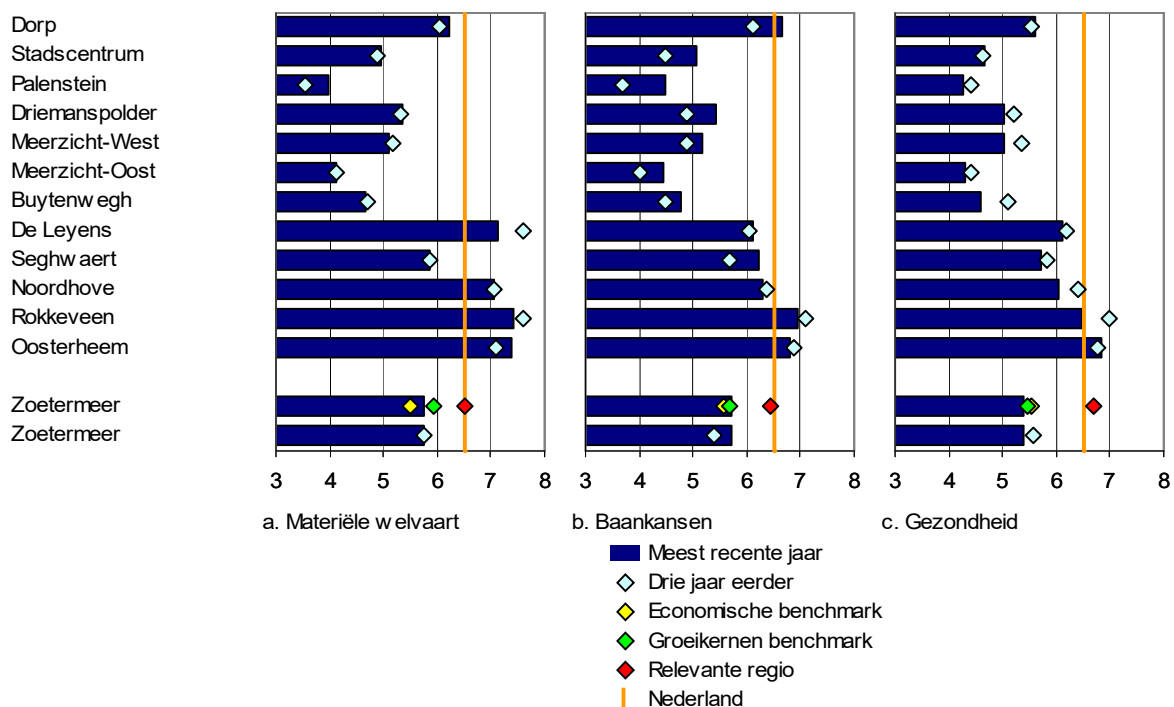
3 Profiel Brede Welvaart op wijkniveau

De 'brede welvaart' zoals die op gemeentelijk niveau is bepaald door Bureau Louter kan slechts gedeeltelijk worden gereproduceerd op het niveau van wijken. Voor drie van de acht thema's van de brede welvaart kan een duidelijk beeld op wijkniveau worden geschetst, namelijk materiële welvaart, baankansen en gezondheid. Daarbij passen de volgende opmerkingen:

- Voor 'materiële welvaart' zijn op wijkniveau enigszins andere indicatoren gebruikt dan op gemeentelijk niveau. De score is opgebouwd uit de gemiddelde WOZ-waarde (een gewicht van 20%), het gemiddeld vermogen per huishouden (ook een gewicht van 20%) en zes inkomensbegrippen, voor zowel huishoudens als personen (een gewicht van 10%).
- Voor de 'baankansen' is een samengestelde indicator gemaakt voor drie indicatoren die ook al onderdeel vormen van de Monitor Sociaal-Economische Prestaties, namelijk het percentage WW'ers, het percentage bijstandsgerechtigden en de netto participatiegraad.
- Voor 'gezondheid' is gebruik gemaakt van zes indicatoren uit een grootscheepse enquête in opdracht van het RIVM en de GGD's (met in totaal in Nederland een half miljoen respondenten). Dit betreft het percentage personen zonder overgewicht, het percentage personen met voldoende beweging, het percentage niet-rokers in de bevolking, het percentage sporters, het percentage van de bevolking met een goede ervaren gezondheid en het percentage van de inwoners dat niet lijdt aan een langdurige ziekte.

In figuur 3.1 staan de resultaten.

Figuur 3.1 Brede welvaart: materiële welvaart, baankansen en gezondheid

De gemiddelde Zoetermeerse wijk scoort lager dan de gemiddelde Nederlandse wijk op materiële welvaart (zie figuur 3.1a). Dat geldt overigens ook voor de twee benchmarks. De relevante regio scoort rond het nationale gemiddelde. Ruim bovengemiddeld presteren de buitenwijken Rokkeveen, De Leyens, Oosterheem en Noordhove (maar Seghwaert niet). Op de nationale ranglijst neemt Rokkeveen plaats 733

in (van 2764 wijken), Oosterheem plaats 773 en De Leyens plaats 970. Laag tot zeer laag scoren Palenstein, Meerzicht-Oost en Buytenwegh, met respectievelijk de posities 2658, 2624 en 2477 op de nationale ranglijst van wijken.

Op baankansen presteert de gemiddelde Zoetermeerse wijk lager dan het nationaal gemiddelde en het regionaal gemiddelde en ook iets lager dan de gemiddelde wijk in de twee benchmarks (zie figuur 3.1b). Rokkeveen, Oosterheem en Dorp zijn de enige wijken die bovengemiddeld scoren op deze arbeidsmarktindicator, met respectievelijk de positie 1030, 1172 en 1285. Zeer laag scoort ook hier Palenstein (plaats 2621 op de nationale ranglijst). Tevens resulteren ruim benedengemiddelde scores voor Meerzicht-Oost (plaats 2630), Buytenwegh (plaats 2531) en Stadscentrum (plaats 2401).

De totaalscore voor gezondheid ligt voor Zoetermeer ruim onder het nationaal gemiddelde (figuur 3.1c). Dat geldt ook voor de twee benchmarks, maar het regionaal gemiddelde scoort hoger (zelfs iets boven het nationaal gemiddelde). Slechts Oosterheem (plaats 1136) realiseert een bovengemiddelde score. Zeer laag scoren Meerzicht-Oost (plaats 2638), Palenstein (plaats 2652), Buytenwegh (plaats 2563) en Stadscentrum (plaats 2535).

Oosterheem is de enige wijk die op alle drie thema's van de brede welvaart bovengemiddeld scoort. Ook de wijken De Leyens, Noordhove, Dorp en vooral Rokkeveen scoren soms boven het nationaal gemiddelde en meestal boven het Zoetermeers gemiddelde. Zeer lage scores op alle drie thema's kennen Palenstein en Meerzicht-Oost. In wat mindere mate geldt dat voor Buytenwegh en Stadscentrum.

4 Subjectieve boordeling omgeving op wijkniveau

Oordelen van de inwoners van Zoetermeer

Elke drie jaar houdt het CBS een grote enquête ter ondersteuning van woningmarktonderzoek. Dit levert een breed inzicht op het niveau van gemeenten. Voor actuele gegevens op gedetailleerd ruimtelijk schaalniveau kent dit onderzoek twee nadelen. Ten eerste komen gegevens slechts eens in de drie jaar beschikbaar (het meest recent voor 2021). Ten tweede zijn geen gegevens beschikbaar voor een meer gedetailleerd niveau dan gemeenten. Aangezien de indruk bestaat dat er binnen Zoetermeer verschillen in woonaantrekkelijkheid bestaan tussen wijken is dit een nadeel. Om actuele gegevens op wijkniveau te verkrijgen is via het burgerpanel een kleine enquête gehouden (zie het kader).

Enquête burgerpanel

In de late herfst van 2022 zijn vragen voorgelegd aan het burgerpanel van de gemeente Zoetermeer. Gesteld zijn de volgende vragen:

Ik ben tevreden met mijn huidige woning

Vijfpuntsschaal van zeer tevreden tot zeer ontevreden.

Berekening: gewogen gemiddelde met 5 punten voor zeer tevreden tot 1 punt voor zeer ontevreden.

Ik ben tevreden met mijn woonomgeving

Vijfpuntsschaal van zeer tevreden tot zeer ontevreden.

Berekening: gewogen gemiddelde met 5 punten voor zeer tevreden tot 1 punt voor zeer ontevreden.

Ik ben gehecht aan de buurt waar ik woon:

Vijfpuntsschaal van zeer mee eens tot zeer mee oneens.

Berekening: gewogen gemiddelde met 5 punten voor zeer tevreden tot 1 punt voor zeer ontevreden.

Voor de 'sociale cohesie' is een samengestelde indicator bepaald op basis van vijf stellingen, waarbij men via een vijfpuntsschaal kon aangeven in hoeverre men het er mee eens is:

- **Ik heb veel contact met mijn burens**
- **Ik heb veel contact met andere buurtbewoners**
- **Mensen kennen elkaar in deze wijk nauwelijks**
- **Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen**
- **Ik voel mij verantwoordelijk voor de leefbaarheid in de buurt**

De score voor sociale cohesie is bepaald door per stelling en per wijk te bepalen in hoeverre het men eens is met de stelling (op een vijfpuntsschaal van zeer mee eens tot zeer mee oneens).

Tenslotte: Welk rapportcijfer geeft u aan de tevredenheid met uw leven?

Tienpuntsschaal van 1 tot 10.

Berekening: gewogen gemiddelde.

In tabel 4.1 staan het aantal respondenten per wijk en het aandeel in de (totale) bevolking in de wijk waarin zij wonen. Voor de vier centrale wijken en Meerzicht-Oost ligt het aantal respondenten het laagst. Dat hangt ook samen met het feit dat het aantal inwoners daar lager is dan in wijken als Oosterheem en Rokkeveen. Juist voor de centraal gelegen wijken bestaat namelijk de wens om ruimtelijk meer gedetailleerde informatie te verkrijgen. In de figuren betekent dit dat voor de bovenste vijf wijken de statistische betrouwbaarheid wat minder groot is dan voor de andere wijken.

In figuur 4.1 en 4.2 staan de resultaten. Naast de 'score' is tevens de positie weergegeven die de wijk inneemt in de 'top-12' van Zoetermeerse wijken. In de tekst worden vaak termen als 'hoger', 'lager', 'gunstiger' en 'ongunstiger' gebruikt. Benadrukt moet worden dat het hier gaat om gemiddelden, maar dat dit in verband met de leesbaarheid van de tekst niet steeds genoemd zal worden. Individuele bewoners van

een wijk kunnen van het gemiddelde afwijkende meningen hebben, al naar gelang hun persoonlijke situatie en beoordeling. Tevens bestaan er binnen wijken soms ook verschillen tussen delen van de wijk.

Tabel 4.1 *Respondenten per wijk*

Wijk	Respondenten	Inwoners	% van inwoners
1 Dorp	81	4985	1.62
2 Stadscentrum	64	4675	1.37
3 Palenstein	47	5050	0.93
4 Driemanspolder	86	6375	1.35
5 Meerzicht-Oost	54	6050	0.89
6 Meerzicht-West	132	9445	1.40
7 Buytenwegh	127	10380	1.22
8 De Leyens	192	9340	2.06
9 Seghwaert	264	16185	1.63
10 Noordhove	143	8490	1.68
11 Rokkeveen	396	20610	1.92
12 Oosterheem	283	23355	1.21
Zoetermeer	1877	125760	1.49

De tevredenheid met de woning (zie figuur 4.1a) is het hoogst in de buitenwijken, met uitzondering van Seghwaert. In het algemeen zijn de scores overigens hoog, gezien het feit dat de schaal loopt van 1 tot 5. De laagste scores resulteren voor Meerzicht-Oost, Meerzicht-West en Buytenwegh. Er lijkt een verband te bestaan met het percentage hoogbouw (een negatief verband) en met de ouderdom van de bebouwing (ook een negatief verband). Wijktotalen geven daar echter geen sluitend bewijs voor. Daarvoor zou analyse op het niveau van individuele woningen en hun bewoners nodig zijn.

Ook bij de tevredenheid met de woonomgeving (zie figuur 4.1b) komen de buitenwijken veelal als beste uit de bus, ook nu met Seghwaert als uitzondering. Ook Dorp scoort vrij hoog. Noordhove neemt hier de hoogste positie in, terwijl de laagste scores resulteren voor Buytenwegh, Meerzicht-Oost en Meerzicht-West. Er bestaat een vrij sterk verband tussen de waarderingen voor de eigen woning en de tevredenheid met de woonomgeving. Dat kan verklaard worden door het feit dat de 'betere woningen' ook vaak in de 'aantrekkelijke wijken' staan. De waardering voor de woonomgeving is gemiddeld overigens wat lager dan voor de eigen woning. Dit verschijnsel kwam ook naar voren in een landsdekkende enquête met bijna 7 duizend respondenten die is uitgevoerd door Bureau Louter.

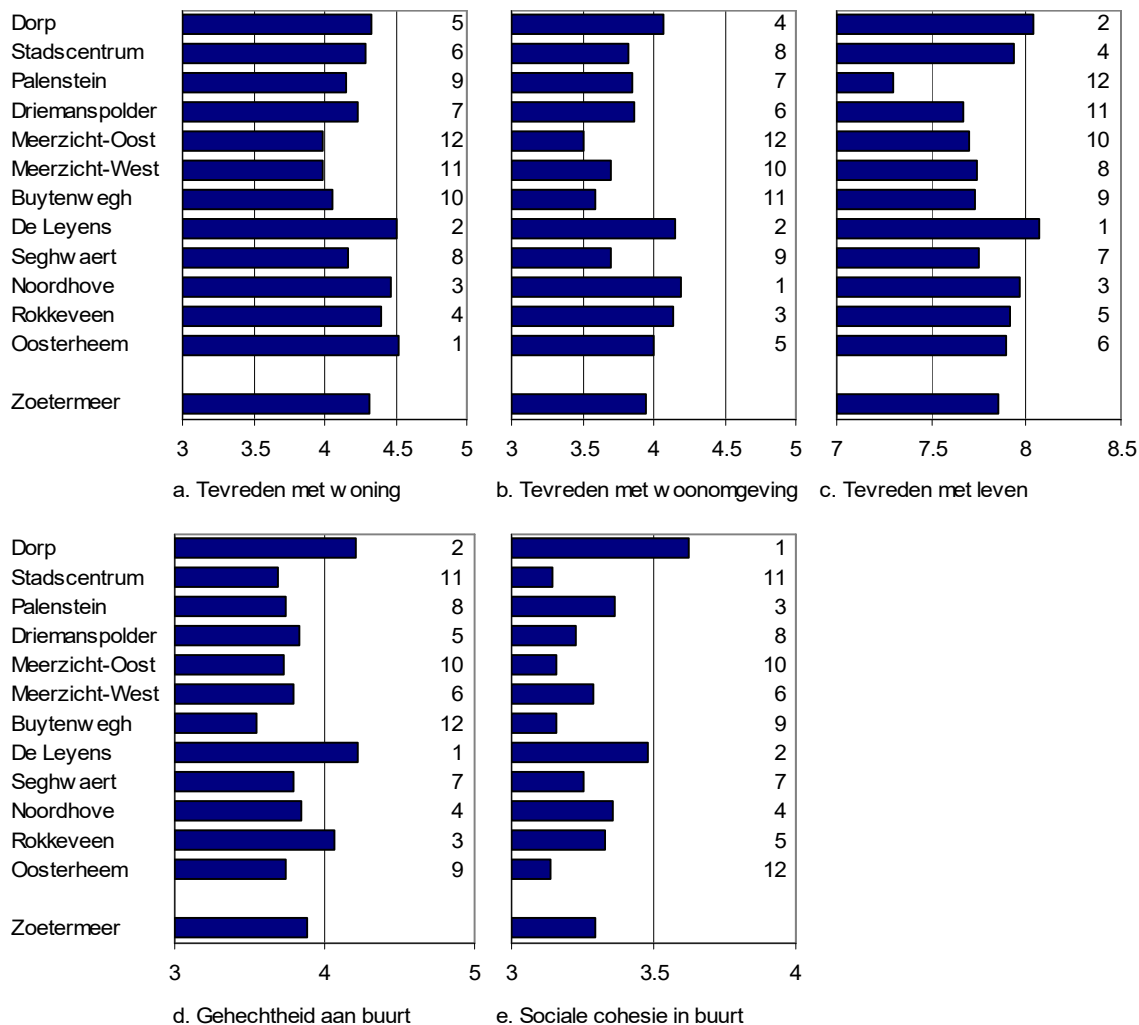
De 'tevredenheid met het leven' (zie figuur 4.1c) is een veel breder begrip dan de tevredenheid met de woonomgeving (hoewel die tevredenheid ook een rol kan spelen bij de tevredenheid met het leven die men ervaart). Eerder landsdekkend onderzoek van Bureau Louter wijst uit dat gezondheid de meest bepalende factor is voor de tevredenheid met het leven. Ook materiële welvaart speelt een rol (maar minder dan gezondheid). Tevens hebben diverse aspecten van de woonomgeving een positief effect op de tevredenheid met het leven. Bij deze analyses (waarbij gebruik is gemaakt van een gegevensbestand met 100 duizend respondenten) is gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken van de respondenten (zoals geslacht, leeftijd en opleidingsniveau).

De top-3 voor 'tevredenheid met het leven' bestaat uit De Leyens, Dorp en Noordhove. De drie wijken met de laagste scores zijn Palenstein, Driemanspolder en Meerzicht-Oost. De verschillen in gemiddeld rapportcijfer zijn overigens niet spectaculair: voor De Leyens is de score 8.07 en voor Dorp 8.04. Palenstein scoort met een 7.30 duidelijk het laagst, maar dat is nog steeds een ruime voldoende.

De 'gehechtheid aan de buurt' vormt een indirecte maatstaf voor de kans dat men wil verhuizen (zie figuur 4.1d). De drie hoogst scorende wijken zijn hier De Leyens, Dorp en Rokkeveen. Deze drie wijken scoren duidelijk hoger dan de andere wijken. De wijken met de laagste gehechtheid aan de wijk zijn Buytenwegh, Stadscentrum en Meerzicht-Oost. Voor Oosterheem is de score op gehechtheid aan de wijk lager dan op grond van objectieve criteria en de tevredenheid met de woning en woonomgeving verwacht zou worden.

Mogelijk speelt hier een rol dat dit een vrij jonge wijk is, zodat de bewoners zich (nog?) niet hebben kunnen 'hechten' aan hun wijk.

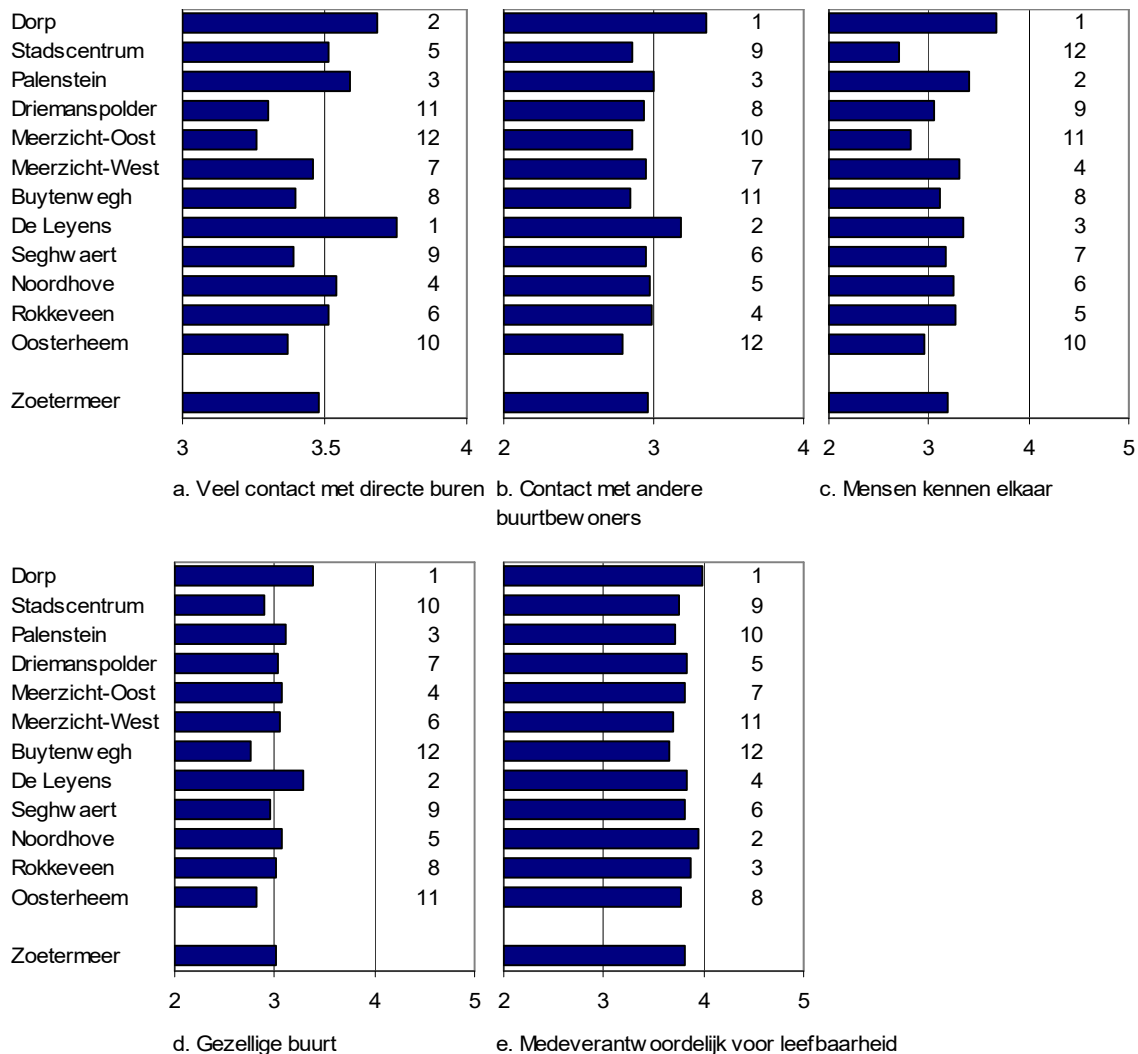
Figuur 4.1 Oordelen inwoners Zoetermeer over hun wijk

Tenslotte is een maatstaf voor de 'sociale cohesie' bepaald, die is gebaseerd op het eens of oneens zijn met een vijftal stellingen. In figuur 4.1e staat het resultaat. Ook hier nemen Dorp en De Leyens de toposities in. Palenstein scoort opvallend hoog en Oosterheem opvallend laag. In het Stadscentrum is de sociale cohesie laag, terwijl ook de gehechtheid aan de buurt daar laag is: ieder leeft daar blijkbaar meer voor zich, zonder veel contacten in de wijk (waarbij moet worden aangetekend dat deze wijk veel inwoners kent die recent zijn gevestigd). Met Palenstein enigszins als uitzondering is het ook niet zo dat in wijken met een lage score op sociaal-economische prestaties de sociale cohesie hoger is (een wel eens geschetst romantisch beeld): na Oosterheem en Stadscentrum zijn Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Driemanspolder de wijken met de laagste scores op sociale cohesie.

In figuur 4.2 staan de resultaten voor de 'stellingen' waarop de score voor de sociale cohesie is gebaseerd. Dorp is vier van de vijf maal koploper. Slechts bij de vraag of men 'veel contacten heeft met de directe buurten' moet Dorp een andere wijk voor laten gaan (De Leyens). De Leyens, Dorp en Palenstein vormen daar de top-3.

Figuur 4.2 Oordelen inwoners Zoetermeer over hun wijk: uitwerking sociale cohesie

Per 'stelling' valt onder andere het volgende op:

- Meerzicht-Oost scoort opvallend laag voor contact met de directe buren (zie figuur 4.2a). Wel moet hier worden bedacht dat er voor deze wijk relatief weinig respondenten zijn, waardoor de statistische betrouwbaarheid van de resultaten lager is dan voor de meeste andere wijken. Ook valt de derde plaats van Palenstein op. De buitenwijken scoren hier niet opvallend hoog en nemen soms (Seghwaert en Oosterheem) vrij lage posities in. Er bestaat geen duidelijk verband tussen de sociaal-economische positie (naar aspecten als inkomen en opleidingsniveau) en de mate waarin men contact heeft met de buren.
- Niet veel respondenten geven aan veel contact te hebben met andere buurtbewoners (zie figuur 4.2b). Ook nu valt weer de relatief hoge positie van Palenstein op de ranglijst op (plaats drie). Stadscentrum scoort hier laag. Het is niet zo dat in de buitenwijken meer dan gemiddeld sprake is van veel contacten in de buurt, met uitzondering van De Leyens. De 'nieuwste' buitenwijk Oosterheem scoort zelfs als laagste.
- Er bestaan grote verschillen tussen Dorp en Stadscentrum in de mate waarin mensen elkaar kennen (zie figuur 4.2c). De wijknamen verraden hier al het karakter van de wijken. In het algemeen geldt (volgens landelijk onderzoek) dat mensen in 'dorpen' meer met anderen in hun

directe omgeving omgaan dan in (soms wat anonieme) 'steden'. De Leyens neemt hier positie drie in, terwijl Oosterheem op de tiende plaats staat. Dat is een ander algemeen kenmerk: in nieuwere wijken houdt men nog vaak 'oude' contacten aan en mengt men zich minder binnen de nieuwe wijk. In Palenstein kennen de mensen elkaar blijkbaar goed.

- 'Gezellig' is helaas niet waar inwoners van de meeste wijken in Zoetermeer aan denken wanneer ze over hun directe woonomgeving moeten oordelen (zie figuur 4.2d). Een positieve uitzondering is hier Dorp, dat opnieuw een eerste plaats inneemt. 'Best-of-the-rest' is hier De Leyens. De wijk Stadscentrum wordt door de meeste bewoners niet als 'gezellig' ervaren. Dat geldt ook voor een andere wijk met een lage sociaal-economische status, namelijk Buytenwegh.
- Een opvallend groot deel van de inwoners van Zoetermeer (in ieder geval onder de deelnemers aan het onderzoek) geeft aan zich verantwoordelijk te voelen voor de leefbaarheid in de wijk (zie figuur 4.2e). Dorp en Noordhove nemen hier de hoogste posities in, Meerzicht-West, Buytenwegh en Palenstein de laagste posities. De 'buitenwijken' scoren hier veelal wat hoger dan de centrale wijken. Er lijkt een verband te zijn tussen de sociaal-economische status (op basis van inkomen en opleidingsniveau) en de mate waarin de inwoners het eens zijn met de stelling.

5 Verschillen in voorzieningenniveau tussen wijken

In het jaarlijkse onderzoek van Bureau Louter (in opdracht van Elsevier Weekblad) naar de woonaantrekkelijkheid van buurten en gemeenten in Nederland stond het afgelopen jaar, naast de gebruikelijk ranglijsten, het voorzieningenniveau voor de inwoners van buurten en gemeenten centraal. Het 'voorzieningenniveau' wordt daarbij niet gemeten naar de plaats waar de voorzieningen staan, maar naar hun bereikbaarheid voor de bevolking. Gebruikers van voorzieningen zijn in het algemeen bereid om afstand te overbruggen om die voorzieningen te bereiken. Het hangt van het type voorzieningen af hoe groot die afstand is. Voor een ziekenhuis is men bereid een grotere afstand af te leggen dan voor een huisarts en voor een kledingzaak dan voor een supermarkt. In een enquête met 6.500 respondenten heeft Bureau Louter voor een groot aantal voorzieningen gevraagd welke afstand men bereid is af te leggen voor het gebruik daarvan. Op die manier kan voor elk type voorzieningen een unieke 'afstandsvervalfunctie' worden opgesteld. Naarmate de afstand tot een voorziening groter wordt, is een kleiner aantal personen geneigd om gebruik te maken van die voorziening. In tabel 5.1 staan 26 voor dit onderzoek geselecteerde typen voorzieningen, gebundeld naar twaalf categorieën en vier hoofdcategorieën. Naast de afstand (gemeten in meters over de weg) is ook de 'massa' van belang: een grote supermarkt biedt meer keuzemogelijkheden dan een kleine en een groot ziekenhuis biedt meer specialismen aan dan een klein ziekenhuis. De massa kan op verschillende wijzen worden berekend. Denkbaar is het aantal vierkante meters vloeroppervlak, de omvang van het personeelsbestand (aantal werknemers) of de omzet (in euro's). Hier is gekozen voor de omvang van het personeel¹.

Tabel 5.1 Voorzieningen: typen, categorieën en hoofdcategorieën

26 typen	12 categorieën	4 hoofdcategorieën
Basisschool	1 Basisonderwijs	1 Onderwijs
Kinderopvang	2 Kinderopvang	1 Onderwijs
Voortgezet onderwijs	3 Voortgezet onderwijs	1 Onderwijs
Mbo-onderwijs	3 Voortgezet onderwijs	1 Onderwijs
Hbo-onderwijs	4 Hoger onderwijs	1 Onderwijs
Wo-onderwijs	4 Hoger onderwijs	1 Onderwijs
Huisarts	5 Dagelijkse medische voorzieningen	2 Medische zorg
Fysiotherapeuten	5 Dagelijkse medische voorzieningen	2 Medische zorg
Gezondheidscentra	5 Dagelijkse medische voorzieningen	2 Medische zorg
Apotheken	5 Dagelijkse medische voorzieningen	2 Medische zorg
Tandartsen	5 Dagelijkse medische voorzieningen	2 Medische zorg
Paramedische praktijken	5 Dagelijkse medische voorzieningen	2 Medische zorg
Ziekenhuis	6 Ziekenhuizen	2 Medische zorg
Supermarkt	7 Winkels dagelijkse boodschappen	3 Winkels
Dagelijkse winkels	7 Winkels dagelijkse boodschappen	3 Winkels
Luxe detailhandel	8 Overige (luxe) winkels	3 Winkels
Perifere detailhandel	8 Overige (luxe) winkels	3 Winkels
Cafés	9 Cafés	4 Vrijtijdsactiviteiten
Cafetaria's	9 Cafés	4 Vrijtijdsactiviteiten
Restaurants	10 Restaurants	4 Vrijtijdsactiviteiten
Musea	11 Culturele voorzieningen	4 Vrijtijdsactiviteiten
Podiumkunsten	11 Culturele voorzieningen	4 Vrijtijdsactiviteiten
Bioscopen	11 Culturele voorzieningen	4 Vrijtijdsactiviteiten
Zwembaden	12 Sportfaciliteiten	4 Vrijtijdsactiviteiten
Sporthallen	12 Sportfaciliteiten	4 Vrijtijdsactiviteiten
Fitnesscentra	12 Sportfaciliteiten	4 Vrijtijdsactiviteiten

¹ Op dit moment voert Bureau Louter een veel groter opgezet onderzoek uit naar het voorzieningenniveau voor inwoners van Zoetermeer. Naast een mogelijke verbreding van het aantal typen voorzieningen zullen daarin ook verschillende typen methoden om het voorzieningenpeil te meten in beschouwing worden genomen.

Het voorzieningenniveau is bepaald voor de twaalf in dit onderzoek geselecteerde wijken in Zoetermeer en alle wijken met minstens 3.000 inwoners elders in Nederland. Alle wijken in Zoetermeer voldoen aan het criterium van minstens 3.000 inwoners (zie tabel 1.1). In totaal resulteren er dan in Nederland 1.650 wijken. Door een ondergrens aan te houden, wordt voorkomen dat appels met peren worden vergeleken (kleine wijken met grote wijken). Voor zover nog niet duidelijk: voor de inwoners van een wijk worden niet alleen voorzieningen in de 'eigen wijk' meegewogen, maar ook wijken elders in de gemeente of zelfs buiten de gemeente. Dat laatste geldt vooral voor typen voorzieningen waarvoor de afstandsgevoeligheid niet groot is, zoals bijvoorbeeld hoger onderwijs, ziekenhuizen, musea en podiumkunsten. Niet zelden verplaatst men naar buiten de eigen gemeente om gebruik te maken van dat type voorzieningen. Dit in tegenstelling tot het gebruik van bijvoorbeeld een supermarkt, de huisarts of een basisschool.

Om de relatieve positie van de wijken in Zoetermeer binnen de totale groep van 1.650 buurten vast te stellen is per type voorzieningen en per combinatie van voorzieningen de positie in de ranglijst bepaald. Daarnaast zijn gemiddelde 'scores' berekend over alle geselecteerde wijken in Zoetermeer. Datzelfde is, evenals elders in dit rapport, gedaan voor de groeikernen benchmark, de economische benchmark, de relevante regio en Nederland. In de figuren 5.1 en 5.2 zijn deze weergegeven als verticale strepen. Omdat verschillen soms klein zijn en daardoor niet goed zichtbaar, is tevens een tabel opgesteld met de scores (zie tabel 5.2).

Omdat voor het gebruik van voorzieningen niet alleen het aanbod, maar ook de vraag van belang is (een even grote basisschool zal in een omgeving met weinig kinderen voldoende zijn, maar niet in een omgeving met veel kinderen), is de verhouding van de binnen een aanvaardbare afstand bereikbare voorzieningen gedeeld door het aantal inwoners binnen dat gebied. Het voorzieningenniveau wordt dus uitgedrukt per hoofd van de bevolking. Dunbevolkte gebieden hebben daardoor in principe dezelfde kans op een, naar hun bevolkingsomvang geschaald, hoog voorzieningenniveau als dichtbevolkte gebieden.

Per categorie en hoofdcategorie volgt nu een korte bespreking van de resultaten.

Tabel 5.2 Voorzieningen naar 12 categorieën, 4 hoofdcategorieën en totaal per gebied

	Zoetermeer	Economische benchmark	Groeikernen benchmark	Relevante regio	Nederland
Basisonderwijs	6.64	7.13	6.52	6.89	6.50
Kinderopvang	6.63	6.87	6.74	7.30	6.50
Voortgezet onderwijs/ mbo	6.89	6.72	6.41	6.35	6.50
Hoger onderwijs	6.92	6.46	6.17	7.06	6.50
Dagelijkse medische voorzieningen	6.11	6.18	6.35	5.99	6.50
Ziekenhuizen	6.58	7.03	6.48	6.85	6.50
Winkels dagelijkse boodschappen	6.41	5.73	6.48	6.02	6.50
Overige (luxe) winkels	5.40	5.08	5.95	5.07	6.50
Cafés	5.75	5.35	5.68	6.13	6.50
Restaurants	6.43	6.00	6.18	6.54	6.50
Culturele voorzieningen	7.01	6.63	6.71	7.30	6.50
Sportfaciliteiten	7.68	6.58	6.55	6.46	6.50
Onderwijs	6.76	6.86	6.47	6.84	6.50
Medische zorg	6.29	6.51	6.40	6.33	6.50
Winkels	6.27	5.64	6.41	5.90	6.50
Vrijtijdsactiviteiten	6.84	6.27	6.38	6.72	6.50
Totaalscore	6.49	6.25	6.41	6.38	6.50

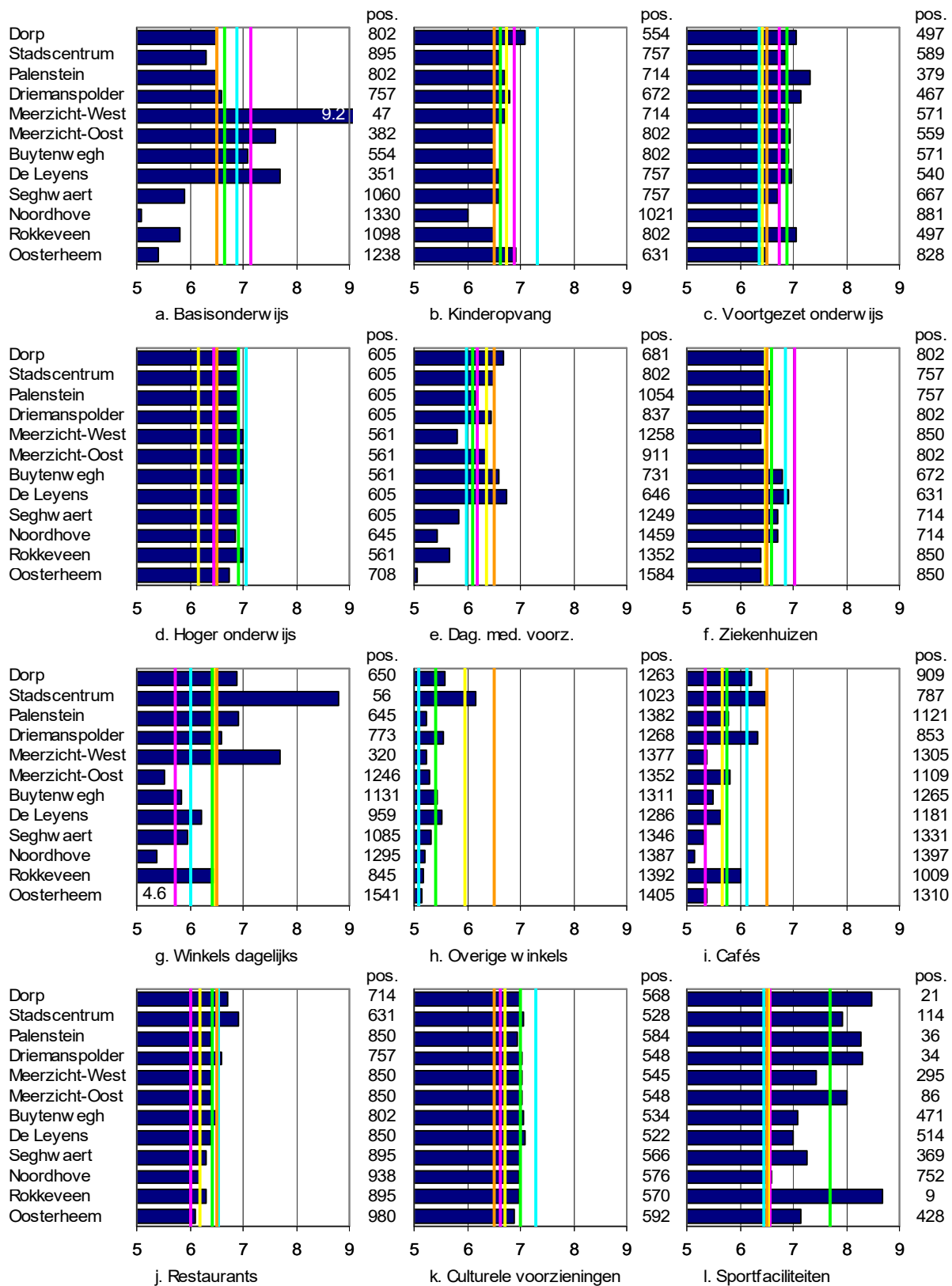
Toelichting: Weergegeven zijn de gemiddelde ongewogen scores voor 1.650 wijken met minstens 3.000 inwoners per gebied.

De 'gemiddelde wijk' in Zoetermeer kent voor elk van de vier typen onderwijs een score boven het nationaal gemiddelde (hier het gemiddelde voor alle 1.650 wijken met minstens 3.000 inwoners in Nederland), in lichte mate voor ziekenhuizen, en voor twee typen vrijetijdsactiviteiten (culturele voorzieningen en vooral sportfaciliteiten). Hoger onderwijs is slechts in bescheiden mate in Zoetermeer zelf gevestigd, maar wel, binnen voor veel studenten nog aanvaardbare afstanden, in Leiden, Delft, Rotterdam en Den Haag. In Zoetermeer is weliswaar het LangeLand Ziekenhuis gevestigd, maar dat is een relatief klein ziekenhuis, waarvoor de score slechts iets bovengemiddeld is. Dat Zoetermeer bovengemiddeld scoort op culturele voorzieningen hangt deels samen met aanbod in de gemeente zelf, maar ook met het aanbod in omliggende steden als Den Haag en, in wat mindere mate, Rotterdam, Delft en Leiden (omdat de aanvaardbare afstand voor dit type voorzieningen relatief hoog is). Uit de bovengemiddelde score op sportfaciliteiten blijkt dat Zoetermeer een bovengemiddeld bereikbaar aanbod heeft voor sporthallen, fitnesscentra en zwembaden. Iets benedengemiddeld scoort Zoetermeer voor restaurants, winkels voor dagelijkse boodschappen en dagelijkse medische voorzieningen en wat ruimer benedengemiddeld voor overige/luxe winkels en cafés. Voor de vier hoofdcategorieën resulteert een iets bovengemiddeld voorzieningenniveau voor onderwijs en vrijetijdsbestedingen (mede dankzij de omliggende steden) en een iets benedengemiddeld voorzieningenniveau voor winkels en medische zorg. Alles bij elkaar scoren de wijken in Zoetermeer voor het totale voorzieningenniveau ongeveer gelijk aan het gemiddelde voor alle wijken in Nederland met minstens 3.000 inwoners. Daarmee presteert Zoetermeer wel iets beter dan het gemiddelde voor de economische benchmark, de groeikernen benchmark en de relevante regio. Wat betreft medische zorg blijft Zoetermeer achter bij beide benchmarks en de relevante regio, maar wat betreft vrijetijdsactiviteiten resulteert steeds een wat hogere score. Wat betreft onderwijs laat Zoetermeer slechts de groeikernen benchmark achter zich, terwijl dat juist het enige van de drie vergelijkingsgebieden is met een hogere score dan Zoetermeer wat betreft het winkelaanbod.

Binnen Zoetermeer bestaan verschillen tussen wijken (zie figuur 5.1) Uitzonderingen daargelaten zal slechts incidenteel worden ingegaan op individuele vestigingen: de aandacht gaat vooral uit naar algemene patronen. Een dergelijke uitzondering is de zeer hoge score van Meerzicht-West op basisonderwijs. Dat blijkt vooral te danken te zijn aan Kentalis Onderwijs, een school waar onder andere basisonderwijs wordt gegeven aan dove en slechthorende kinderen, maar ook voortgezet onderwijs en bemiddeling naar de arbeidsmarkt plaatsvindt. Het 'achterland' voor die activiteiten is veel groter dan in het algemeen voor basisonderwijs (ook buiten de wijk). In Noordhove, Oosterheem en Rokkeveen is het aanbod van basisonderwijs lager dan in Meerzicht en De Leyens. Dat kan ook te maken hebben met verschillen in gemiddelde afstanden tot basisscholen (die een hoge mate van afstandsgevoeligheid kennen).

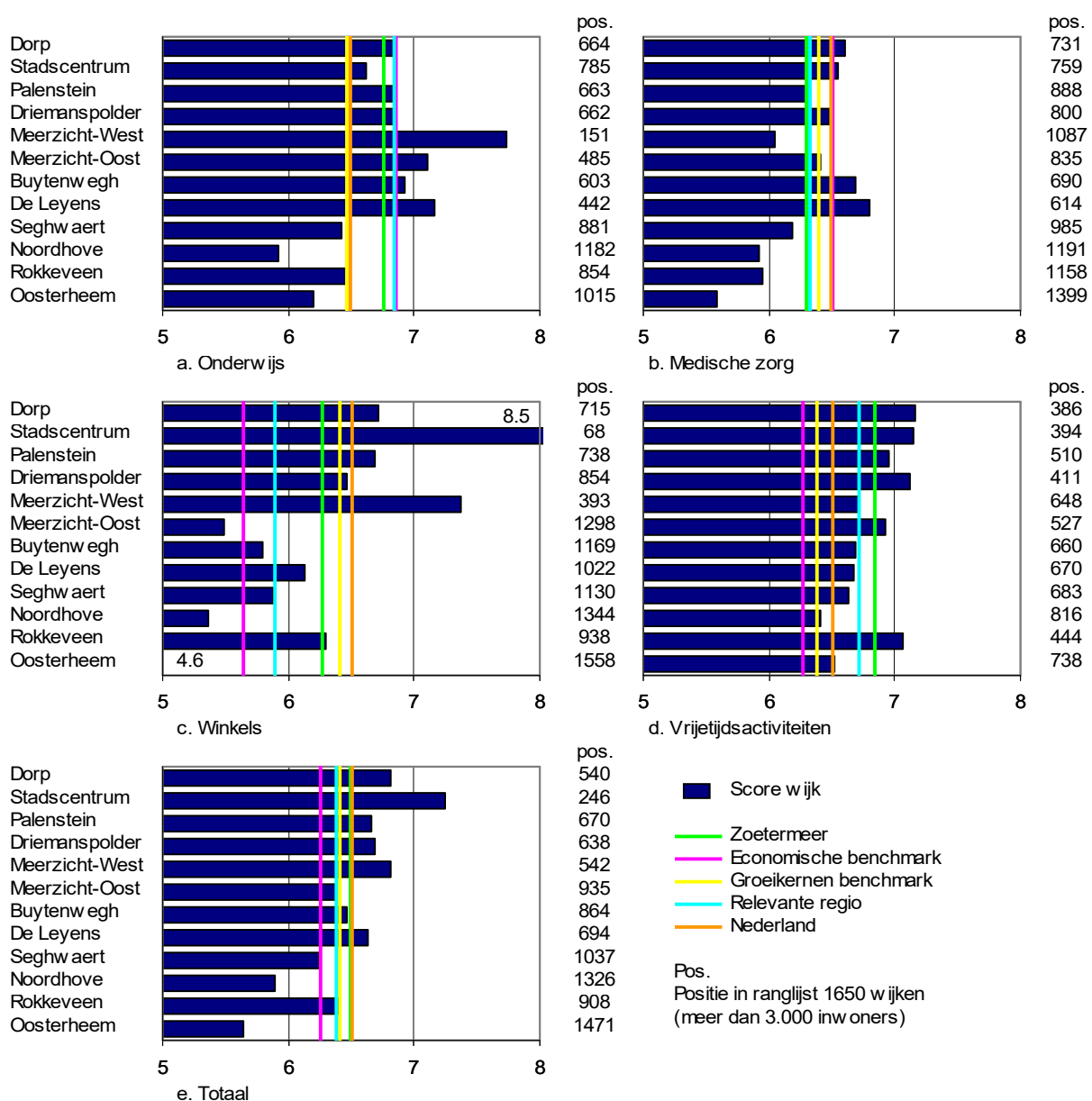
Op kinderopvang scoort Noordhove wat lager en Dorp wat hoger dan de andere wijken in Zoetermeer. Palenstein scoort het hoogst voor voortgezet onderwijs (inclusief mbo-onderwijs, met een vestiging van mbo Rijnland), terwijl Noordhove en Oosterheem hier iets achterblijven. Voor het hoger onderwijs resulteert de laagste score voor Oosterheem, omdat daarvoor de afstand tot Rotterdam, Delft, Den Haag en Leiden het grootst is van de twaalf wijken. Oosterheem scoort ook laag op dagelijkse medische voorzieningen. Dorp en De Leyens scoren hier het hoogst. De Leyens (waar het LangeLand Ziekenhuis ligt) en aangrenzende wijken scoren het hoogst wat betreft ziekenhuizen. Stadscentrum kent de hoogste score op winkels voor dagelijkse boodschappen (waaronder supermarkten), op ruime afstand gevolgd door Meerzicht-West. Oosterheem en Noordhove blijven daar ruim bij achter. De wijken in Zoetermeer scoren in het algemeen laag op 'overige winkels'. Inwoners van het Stadscentrum kennen hier nog het hoogste voorzieningenniveau, maar die score is lager dan het nationaal gemiddelde. Ook voor cafés realiseert het Stadscentrum het hoogste voorzieningenniveau, gevolgd door Dorp en Driemanspolder, een beeld dat globaal ook geldt voor restaurants. Wel scoren de Zoetermeerse wijken hiervoor in het algemeen hoger dan voor cafés. Voor culturele voorzieningen zijn de onderlinge verschillen tussen de wijken klein. Dat hangt samen met de relatief geringe afstandsgevoeligheid, waardoor de score voor een belangrijk deel wordt bepaald door steden in de omgeving. Evenals bij hoger onderwijs vormt de grotere afstand tot die steden de verklaring voor de iets achterblijvende score voor Oosterheem. De bereikbaarheid van sportfaciliteiten tenslotte is in veel wijken ruim bovengemiddeld, met name in Rokkeveen en Dorp.

Figuur 5.1 Twaalf categorieën van voorzieningen op wijkniveau, 2021

De twaalf categorieën zijn in figuur 5.2 nog samengevat in vier hoofdcategorieën. De binnen Zoetermeer meest decentraal gelegen wijken (Noordhove, Oosterheem en Rokkeveen) scoren het laagst voor onderwijs, Meerzicht (vooral Meerzicht-West) en De Leyens het hoogst. Mede door de nabijheid van het ziekenhuis scoort De Leyens het hoogst op medische zorg. Ook hier blijven de drie meest decentraal gelegen wijken wat achter bij het Zoetermeers gemiddelde. Het aanbod van winkels binnen aanvaardbare afstand is voor de inwoners van Stadscentrum het hoogst, op ruime afstand gevolgd door Meerzicht-West. Ook Dorp en Palenstein realiseren nog een bovengemiddelde score. Meerzicht-Oost, Noordhove en, vooral, Oosterheem blijven daar duidelijk bij achter. Inwoners van de binnen Zoetermeer centraal gelegen wijken Dorp, Stadscentrum en Driemanspolder kennen het hoogste voorzieningenniveau voor vrijetijdsactiviteiten, aangevuld met Rokkeveen (vooral dankzij de sportfaciliteiten). Noordhove en Oosterheem zijn de hekkensluiters, maar scoren toch nog bijna volgens het nationaal wijkgemiddelde.

Figuur 5.2 Vier hoofdcategorieën en totaal voorzieningen op wijkniveau, 2021

Wanneer een totaalscore wordt bepaald voor het voorzieningenniveau (zie figuur 5.2e), blijken de inwoners van Stadscentrum het hoogste voorzieningenniveau te kennen, gevolgd door de drie andere centrale wijken (Dorp, Palenstein en Driemanspolder), aangevuld met Meerzicht-West. Ook de score voor De Leyens ligt nog boven het nationaal gemiddelde voor de 1.650 wijken met meer dan 3.000 inwoners. Oosterheem kent de laagste score, gevolgd door Noordhove.

In figuur 5.3 en 5.4 staan nogmaals de scores per type voorzieningen voor de twaalf wijken, echter deze keer tevens met de resultaten voor 2018 (de groene stip). Het verschil tussen 2018 en 2021 is onder andere illustratief voor de mate waarin maatregelen in verband met COVID-19 voor inwoners van de wijken van Zoetermeer gevolgen hebben gehad voor het voorzieningenniveau. Ter herinnering: alle scores zijn relatief ten opzichte van het gemiddelde over alle 1.650 wijken met minstens 3.000 inwoners. Ligt de stip links van het uiteinde van het staafje, dan is sprake van een relatief gunstige ontwikkeling in een wijk, ligt de stip rechts van het uiteinde van het staafje, dan is sprake van een relatief ongunstige ontwikkeling. Tabel 5.3 toont de gemiddelde veranderingen voor de wijken.

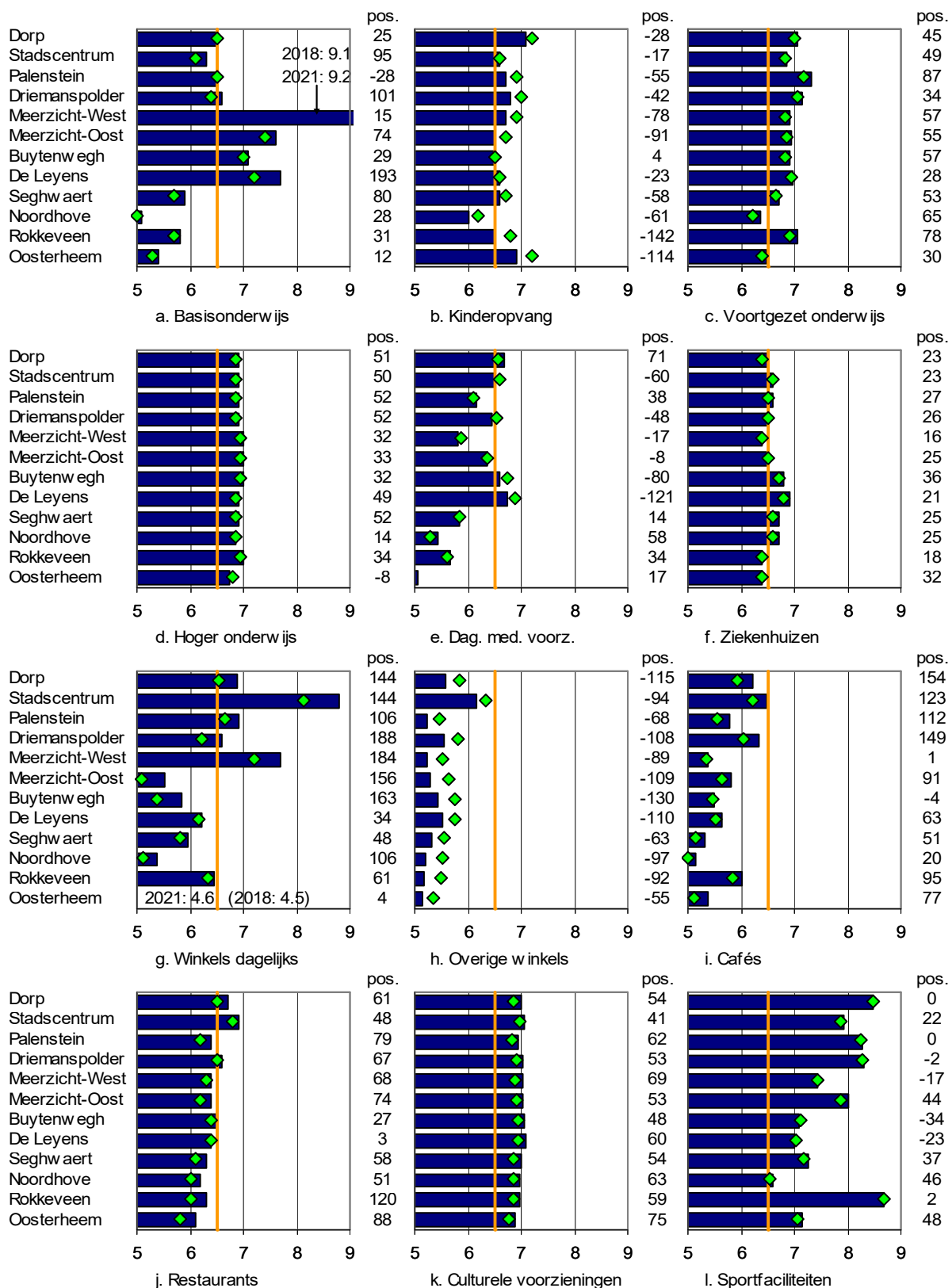
Tabel 5.3 Ontwikkeling voorzieningenniveau 2018-2021, verandering in rapportcijfer

	Zoetermeer	Economische benchmark	Groeikernen benchmark	Relevante regio	Nederland
Basisonderwijs	0.15	-0.10	0.04	0.07	0.00
Kinderopvang	-0.15	0.04	0.20	-0.01	0.00
Voortgezet onderwijs/ mbo	0.08	0.06	-0.01	0.21	0.00
Hoger onderwijs	0.04	0.04	0.01	0.08	0.00
Dagelijkse medische voorzieningen	-0.01	0.08	0.10	-0.08	0.00
Ziekenhuizen	0.05	-0.05	-0.02	-0.03	0.00
Winkels dagelijkse boodschappen	0.31	0.04	0.09	0.14	0.00
Overige (luxé) winkels	-0.26	-0.18	0.02	-0.18	0.00
Cafés	0.19	0.09	0.11	-0.02	0.00
Restaurants	0.17	0.24	-0.04	0.12	0.00
Culturele voorzieningen	0.13	0.15	0.07	0.13	0.00
Sportfaciliteiten	0.04	0.03	-0.14	0.00	0.00
Onderwijs	0.06	-0.01	0.05	0.10	0.00
Medische zorg	0.02	0.03	0.05	-0.06	0.00
Winkels	0.23	0.01	0.08	0.10	0.00
Vrijtijdsactiviteiten	0.13	0.14	-0.01	0.08	0.00
Totaalscore	0.11	0.05	0.04	0.04	0.00

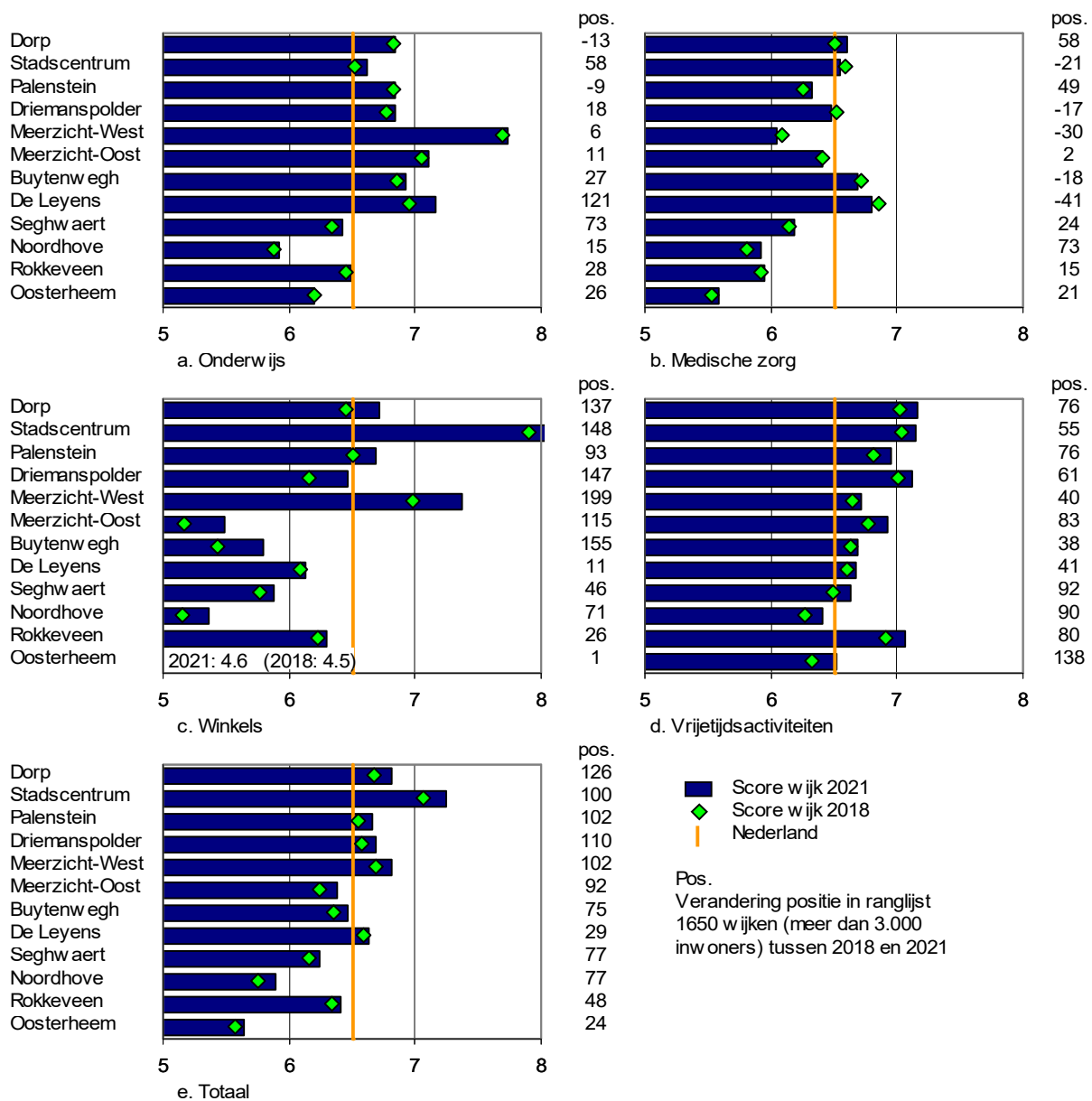
Toelichting: Weergegeven zijn de gemiddelde ongewogen scores voor wijken met minstens 3.000 inwoners per gebied.

Het totale voorzieningenniveau heeft zich in Zoetermeer in de periode 2018-2021 iets gunstiger ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde en tevens dan de twee benchmarks en de relevante regio. De sterkste verbetering (ten opzichte van het nationaal wijkgemiddelde) werd gerealiseerd voor de hoofdcategorie winkels, maar ook in de drie andere hoofdcategorieën namen de scores toe. Uitgesplitst naar twaalf categorieën kende winkels voor dagelijkse boodschappen de sterkste verbetering, gevolgd door cafés, restaurants, basisonderwijs en culturele voorzieningen. Enerzijds gaat het hierbij om typen voorzieningen waarvoor de afstandsgevoeligheid relatief groot is en waarvoor het aanbod binnen de 'eigen' wijk dus een belangrijke bijdrage levert aan het voorzieningenniveau voor de inwoners (winkels dagelijkse boodschappen en basisonderwijs), anderzijds om drie typen vrijetijdsactiviteiten waarvoor men bereid is wat grotere afstanden af te leggen. Hier staat tegenover dat het voorzieningenniveau zich benedengemiddeld heeft ontwikkeld voor kinderopvang en overige/luxe winkels.

Figuur 5.3 Twaalf categorieën van voorzieningen op wijkniveau, 2018-2021

Figuur 5.4 Vier hoofdcategorieën en totaal voorzieningen op wijkniveau, 2018-2021

In kinderopvang en overige/luxe winkels nam het voorzieningenniveau in vrijwel alle wijken af (de uitzondering is Buytenwegh voor kinderopvang; zie figuur 5.3). Bij overige winkels hangt dat in sterkere mate dan voor winkels voor dagelijkse boodschappen samen met ontwikkelingen buiten de eigen wijk (omdat de afstandsgevoeligheid kleiner is). Voor cafés, restaurants en culturele voorzieningen is in vrijwel alle wijken sprake van een lichte tot iets sterkere verbetering (ook hier weer met Buytenwegh als uitzondering: voor cafés). Ook hier kan de oorzaak buiten de eigen wijk liggen, bijvoorbeeld omdat het aanbod in centraal binnen Zoetermeer gelegen wijken zich relatief goed staande heeft weten te houden². Ook de scores voor basisonderwijs namen in de meeste wijken iets toe. Wat betreft winkels voor

² Nogmaals moet worden benadrukt dat juist dit type 'ontmoetingsactiviteiten' sterk heeft geleden onder de coronamaatregelen. Dat geldt overal in Nederland, maar voor Zoetermeer blijktbaar in wat mindere mate.

dagelijkse boodschappen verbeterden alle wijken hun score, overigens in de vijf 'buitenwijken' in mindere mate dan in de centrale wijken en de westelijke flank (zie figuur 1.1). Voor voortgezet onderwijs, hoger onderwijs en ziekenhuizen (alle met een relatief lage afstandsgevoeligheid) resulteren voor alle wijken lichte verbeteringen van de scores. Oosterheem vormt hier de uitzondering (voor hoger onderwijs). Voor dagelijkse medische voorzieningen resulteren winnaars (bijvoorbeeld Dorp en Noordhove) en verliezers (vooral De Leyens). Gezien de wat grotere afstandsgevoeligheid voor dagelijkse medische voorzieningen spelen ontwikkelingen op wijkniveau daarvoor een grotere rol dan voor ziekenhuizen.

Op het niveau van hoofdcategorieën is het voorzieningenniveau (opnieuw vergeleken met het nationaal wijkgemiddelde) wat betreft onderwijs vrijwel gelijk gebleven voor Dorp, Palenstein en Oosterheem en verbeterd voor de andere wijken (het meest voor De Leyens). Het voorzieningenniveau in medische zorg heeft zich in sommige wijken bovengemiddeld en in andere wijken benedengemiddeld ontwikkeld. De verschillen tussen 2018 en 2021 zijn veelal klein, met de grootste verbeteringen voor Dorp en Noordhove. Het binnen een aanvaardbare afstand bereikbare winkelaanbod heeft zich voor de inwoners van alle wijken gunstiger ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde. Het minst geldt dat voor de 'buitenwijken' Oosterheem, Rokkeveen en De Leyens. In wijken als Meerzicht-Oost en Meerzicht-West, Buytenwegh en, in wat mindere mate, Dorp, Driemanspolder en Stadscentrum is sprake geweest van een verbetering in de periode 2018-2021. Ook het binnen aanvaardbare afstand bereikbare aanbod van vrijetijdsactiviteiten voor haar inwoners heeft zich in alle wijken in Zoetermeer relatief gunstig ontwikkeld (dat wil zeggen: beter staande kunnen houden) dan gemiddeld in de Nederlandse wijken met minstens 3.000 inwoners.

Tenslotte is een totaalscore bepaald. Dat gaat om een verzameling van voorzieningentypen met onderlinge sterk verschillende afstandsgevoeligheden. Soms is vooral het wijkniveau van belang, soms het gemeentelijk niveau (waarbij dan voor een aantal typen voorzieningen vooral de bereikbaarheid van het centrum van belang is) en soms zelfs de ligging ten opzichte van steden als Den Haag, Rotterdam, Leiden en Delft (voor activiteiten als hoger onderwijs en cultuur). Voor de inwoners van alle twaalf wijken heeft het voorzieningenniveau zich relatief gunstig ontwikkeld tussen 2018 en 2021. Het minst geldt dat voor De Leyens, Rokkeveen en Oosterheem, het meest voor vier centraal gelegen wijken (Stadscentrum, Dorp, Palenstein en Driemanspolder), alsmede Meerzicht (Oost en West).